

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2022. gada 21. decembrī
(OR. en)

16290/22

RECH 673
COMPET 1072
TELECOM 545
SOC 701
MI 981

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs:	Eiropas Komisijas ģenerālsekretāre, parakstījusi direktore <i>Martine DEPREZ</i>
Saņemšanas datums:	2022. gada 20. decembris
Saņēmējs:	Eiropas Savienības Padomes ģenerālsekretāre <i>Thérèse BLANCHET</i>
K-jas dok. Nr.:	COM(2022) 708 final
Temats:	KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI Aktīvas dzīves un interaktīvas automatizētas dzīvesvides pētniecības un izstrādes programmas galīgais novērtējums

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2022) 708 *final*.

Pielikumā: COM(2022) 708 *final*

Briselē, 19.12.2022.
COM(2022) 708 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

**Aktīvas dzīves un interaktīvas automatizētas dzīvesvides pētniecības un izstrādes
programmas galīgais novērtējums**

{SWD(2022) 404 final}

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Aktīvas dzīves un interaktīvas automatizētas dzīvesvides pētniecības un izstrādes programmas galīgais novērtējums

1. PĀRSKATS

Šajā ziņojumā ir izklāstīti konstatējumi, kas tika izdarīti, veicot Aktīvas dzīves un interaktīvas automatizētas dzīvesvides pētniecības un izstrādes programmas (AAL2, 2014.–2021. gads)⁽¹⁾ galīgo novērtējumu. Komisija, pamatojoties uz šo novērtējumu, secina, ka programma AAL2 ir sekmīgi sasniegusi savus galvenos mērķus.

Programma bija ļoti aktuāla risināto problēmu un iesaistīto ieinteresēto personu ziņā, un to sekmīgi pielāgoja mainīgajām tehnoloģijām un straujajām pārmaiņām tirgus apstākļos. Tā parādīja, ka digitālās inovācijas nodrošināšanā aktīvām un veselīgām vecumdienām dažādās jomās, arī tādās kā veselība un aprūpe, saziņa un informācijas izplatīšana, drošība un drošums, brīvā laika pavadīšana un kultūra, darbs un apmācība, ceļošana un transports, ES intervence bija gan nepieciešama, gan lietderīga.

Novērtējuma pamatā ir ārējs pētījums⁽²⁾, kurš ietver divas gadījuma analīzes⁽³⁾ un kurā ir izmantoti dati, kas iegūti aptaujās un intervijās ar programmas dalībniekiem un plašāku loku ieinteresēto personu; to papildina par AAL programmas pārvaldību atbildīgās īpašās īstenošanas struktūras iesniegtie dati un pierādījumi, ko (Komisija ar ārēju ekspertu atbalstu) ieguva iepriekšējos pētījumos, piemēram, sākotnējos novērtējumos, ietekmes novērtējumos, pašnovērtējuma ziņojumos un ikgadējās programmas pārskatīšanās.

Vispārīgie konstatējumi liecina par tālāk minēto aspektu nozīmību:

- digitālā inovācija jāizmanto, lai palīdzētu novecojošajai sabiedrībai, atbalstītu aktīvu un veselīgu dzīvi un nodrošinātu mūsu veselības un aprūpes sistēmu nākotni;
- jāizstrādā stratēģijas inovāciju ieviešanai un izvēršanai pilnvērtīgām vecumdienām/veselīgai dzīvei, galveno uzmanību pievēršot: digitālo risinājumu integrēšanai un ieviešanai esošajās sistēmās, visu vērtības ķēdes dalībnieku labākai iesaistei, arī reģionālajai iesaistei, un stimulu un atbalsta piedāvāšanai uzņēmumu (arī mazo un vidējo uzņēmumu (MVU)) ienākšanai tirgū;

⁽¹⁾ Lēmums Nr. 554/2014/ES (2014. gada 15. maijs).

⁽²⁾ Neatkarīgu ekspertu ziņojums (2022. gada septembris). *Active and Assisted Living Research and Development Programme (AAL2) final evaluation — Study in support of the ex-post evaluation of the European Framework Programme for Research and Innovation Horizon 2020, Prognos, PPMI*, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2022 (<https://data.europa.eu/doi/10.2777/068757>).

⁽³⁾ Neatkarīgu ekspertu ziņojums AAL2 galīgajam novērtējumam. D pielikums “*Case Study on Support Actions for capacity development and community building*” un E pielikums “*Case Study on Learnings from the AAL2 Public-Public Partnership Approach*”, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga (<https://data.europa.eu/doi/10.2777/068757>).

- jāsteno sadarbība un saziņa visos līmeņos un jāizmanto enerģija, kas piemīt *AAL* apvienības (*AALA*) mobilizētajai “iniciatoru apvienībai”, kura ir izstrādājusi programmu aktīvām un veselīgām vecumdienām Eiropā un veicinājusi digitālo inovāciju šajā jomā;
- programmas ietvaros jāveido ilgtermiņa partnerības, kas papildus transnacionālajiem uzaicinājumiem piedāvā iekļaujošu ES līmeņa atbalsta darbību portfeli (iniciatīvu, pētījumu un pakalpojumu kopumu) ar mērķi atbalstīt projekta pieteikuma iesniedzējus, partnerības atbalsta saņēmējus un plašāku sabiedrību, kas ir saistīta ar partnerības galvenajām darbības jomām;
- jāsteno holistiska sistēmas pārveides pieeja, kas aptver politikas/regulatīvo pasākumu, finansēšanas un ieguldījumu lēmumu, datu ekosistēmu un digitālo tehnoloģiju lietojumu mijiedarbību ar atšķirīgiem organizācijas kultūras, uzņēmējdarbības un pārvaldības modeļiem un ar atšķirīgām reģionālām veselības un aprūpes sistēmām.

2. AKTĪVA UN VESELĪGA DZĪVE: DEMOGRĀFISKO PĀRMAIŅU UN DIGITĀLĀS PĀRVEIDES KOPĪGS UZDEVUMS

Šajā ziņojumā ir aplūkots novērtējums, kas tika veikts *AAL2* programmai, ko 2014. gadā izveidoja kā iniciatīvas “Interaktīvas automatizētas dzīvesvides kopīgā programma”⁽⁴⁾ (*AAL*) pēcteci. Abu programmu pamatā ir Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD)⁽⁵⁾ 185. pants. ES nolēma iesaistīties šajās pētniecības un izstrādes programmās, piešķirot finansējumu no programmas “Apvārsnis 2020” (*AAL2* vajadzībām) un no Septītās pētniecības pamatprogrammas (*AAL* vajadzībām) kā pretieguldījumu dalībvalstu nodrošinātajam atbalstam. 2014. gadā pieņemtajā lēmumā par ES finansiālo ieguldījumu *AAL2* programmā ir noteikts, ka programmas galīgais novērtējums jāveic līdz 2022. gada beigām.

AAL2 programmas darbības termiņš ir septiņi gadi, un šajā laikposmā tajā piedalījās pavisam 21 valsts: 16 ES dalībvalstis, trīs programmas “Apvārsnis 2020” asociētās valstis un divas trešās valstis⁽⁶⁾. Iesaistītās valstis īsteno programmu ar starptautiskas bezpeļņas asociācijas — *AAL* apvienības — starpniecību. Šo apvienību vada Ģenerālā asambleja, un tās darbību atbalsta Centrālā pārvaldības nodaļa (*CMU*). Ģenerālajā asamblejā Komisijai ir novērotāja statuss un veto tiesības attiecībā uz gada darba programmu, un tā bija arī viena no pusēm nolīgumos, kas tika slēgti ar *AALA* par ES finansiālo ieguldījumu.

AAL2 programmas uzmanības centrā bija uz tirgu vērsta lietišķā pētniecība un inovācija ar mērķi izstrādāt IKT risinājumus aktīvām un veselīgām vecumdienām mājās, sabiedrībā un darbā. Tā tika izveidota kā LESD 185. panta⁽⁷⁾ iniciatīva, kuras gaitā Komisija

⁽⁴⁾ Lēmums Nr. 742/2008/ES (2008. gada 9. jūlijs).

⁽⁵⁾ Lēmums Nr. 554/2014/ES (2014. gada 15. maijs).

⁽⁶⁾ Austrija, Beļģija (divi reģioni), Kanāda, Kipra, Dānija, Ungārija, Īrija, Izraēla, Itālija (trīs reģioni), Luksemburga, Nīderlande, Norvēģija, Polija, Portugāle, Rumānija, Slovēnija, Spānija (trīs reģioni), Zviedrija, Šveice, Taizeme un Apvienotā Karaliste.

⁽⁷⁾ 185. panta iniciatīvas ir ilgtermiņa publiskā sektora partnerības (*P2P*), ko brīvprātīgi izveidojušas ES dalībvalstis un kas ir tiesīgas saņemt ievērojamu finansiālu ieguldījumu no ES pētniecības pamatprogrammas. To mērķis ir konkrētās pētniecības jomās risināt kopīgas problēmas, nodrošinot

sadarbojās ar valsts un reģionālajām iestādēm, lai izmantotu daudzās iespējas, kas saistās gan ar digitālo inovāciju, gan ar aktīvām un veselīgām vecumdienām.

Eiropieši saglabā labu veselību vidēji ilgāk nekā citu reģionu iedzīvotāji. Pēdējos 50 gados jaundzimušo paredzamais mūža ilgums ir palielinājies par aptuveni 10 gadiem gan vīriešiem, gan sievietēm. Tas ir nozīmīgs sasniegums, kas vienlaikus rada problēmas un piedāvā iespējas.

Tiek prognozēts, ka līdz 2070. gadam vairāk nekā 30 % eiropiešu būs 65 vai vairāk gadus veci salīdzinājumā ar mazliet vairāk nekā 20 % 2019. gadā⁽⁸⁾. Paredzams, ka 80 un vairāk gadus vecu iedzīvotāju īpatsvars tajā pašā laikposmā dubultosies no 5,8 % līdz 13,2%. Novecošanas ietekme dažādos ES reģionos ir ļoti atšķirīga, jo īpaši starp pilsētām un lauku apvidiem, un paredzamais veselīgas dzīves ilguma pieaugums ir nevienmērīgs⁽⁹⁾. Taču veselīgu vecumdienu jēdziens vienlaikus saistās arī ar sociālām un ekonomiskām iespējām.

Ekonomikas attīstību aizvien vairāk ietekmē vecāka gadagājuma cilvēki, un pieprasījums pēc pakalpojumiem un precēm “senioru ekonomikā” strauji aug⁽¹⁰⁾. Šobrīd jau pastāv ievērojams skaits tehnoloģiju un digitālo risinājumu, kas atbalsta cilvēkus visos dzīves posmos, atbalsta “novecošanu ierastajā vidē” un darbā, uzlabo vidi mājās un sekmē sociālo saišu saglabāšanu⁽¹¹⁾. Maksimāli plaši izmantojot šīs tehnoloģijas, demogrāfiskās pārmaiņas iegūst ekonomiskās izaugsmes un sociālās attīstības potenciālu, kas var daļēji izlīdzināt to ietekmi uz veselības un (sociālās) aprūpes sistēmām un uzlabot novecojošo cilvēku un to aprūpētāju dzīves kvalitāti.

2020. gada aprīlī Komisija pieņēma “Ziņojumu par demogrāfiskajām pārmaiņām” un 2021. gada janvārī — “Zaļo grāmatu par novecošanu”. Šie dokumenti veicina dzīves gājuma pieeju novecošanai, uzsverot veselības veicināšanas un slimību profilakses nozīmīgumu jau no dzīves sākumposma un nepieciešamību ievērot veselīgu un aktīvu dzīvesveidu visa mūža garumā.

Digitāli veselības risinājumi ir nozīmīgi; piemēram, tie:

- palīdz vecāka gadagājuma cilvēkiem dzīvot neatkarīgu dzīvi (“novecošana ierastajā vidē”) un labāk uzraudzīt pašu veselības stāvokli;
- atbalsta kritienu novēršanu;
- veicina vecumdienām piemērotu ēku, pilsētu un vides veidošanu;

apjomradītus ietaupījumus un sinerģiju starp valstu un ES pētniecības programmām un ieguldījumiem. Tās īsteno nolūkā panākt konkrētās jomas valstu pētniecības programmu integrāciju zinātnes, pārvaldības un finanšu aspektā (no <https://www.era-learn.eu/>).

⁽⁸⁾ Eiropas Komisija (2021), *The 2021 Ageing Report. Economic & Budgetary Projects for the EU Member States (2019-2070)*, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga.

⁽⁹⁾ Pasauls Veselības organizācija (2021), *Decade of Healthy Ageing: Baseline Report*.

⁽¹⁰⁾ Eiropas Komisija (2018), *The Silver Economy, A study prepared for the European Commission DG Communication Networks, Content & Technology by Technopolis Group, Oxford Economics*, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga.

⁽¹¹⁾ Eiropas akadēmisko iestāžu zinātniskie ieteikumi politikas jomā (*Science Advice for Policy by European Academies, SAPEA*) (2019), *Transforming the Future of Ageing*, SAPEA, Berlīne (190.–196. lpp.).

- rada vecāka gadagājuma cilvēkiem pilnvērtīgas iespējas tikt galā ar komorbiditāti (vairākām veselības problēmām vienlaikus) un vientulību, tādējādi uzlabojot to garīgo veselību.

Stratēģijā par personu ar invaliditāti tiesībām 2021.–2030. gadam⁽¹²⁾ ir uzsvērts, ka piekļuve profilaksei un kvalitatīvai veselības aprūpei ir nozīmīgs aspekts, kas veicinātu personu ar invaliditāti, to vidū vecāka gadagājuma cilvēku, dzīves kvalitātes uzlabošanu.

Tas ir arī viens no mērķiem, kas ir izvirzīti nesēn (2022. gada septembrī) publicētajā ES Aprūpes stratēģijā⁽¹³⁾. Komisija aicina dalībvalstis nodrošināt, ka ilgtermiņa aprūpe tiek sniegta savlaicīgi, ir vispārēja un cenas ziņā pieejama, kā arī palielināt profesionālas ilgtermiņa aprūpes pakalpojumu piedāvājumu un klāstu (aprūpe mājās, kopienā balstīta aprūpe un aprūpe iestādē) un ieviest pieejamus digitālos risinājumus aprūpes pakalpojumu sniegšanai.

Komisija ir apņēmusies padarīt šo desmitgadi par Eiropas “digitālo desmitgadi”. Paziņojumā “Digitālais kompass līdz 2030. gadam — Eiropas ceļam digitālajā gadu desmitā”⁽¹⁴⁾ ir izklāstīts Komisijas redzējums un plānotie pasākumi Eiropas digitālajai pārveidei līdz 2030. gadam. Eiropai tagad ir jānostiprina digitālā suverenitāte un tā vietā, lai sekotu citu standartiem, jānosaka savi — ar skaidru uzsvāru uz datiem, tehnoloģiju un infrastruktūru. Ja vēlamies, lai visi eiropieši šodien un arī turpmāk pilnvērtīgi piedalītos ekonomiskajā un sabiedriskajā dzīvē, mums jānodrošina, ka tie var pilnā mērā izmantot digitālās iespējas un tehnoloģijas, piemēram, digitālos veselības pakalpojumus, un visā ES jāatvieglo raita, droša un sadarbspējīga piekļuve digitālajiem publiskajiem pakalpojumiem, kas ir izstrādāti, lai sekmīgi apmierinātu cilvēku vajadzības.

Eiropas Digitālās desmitgades digitālo tiesību un principu deklarācija⁽¹⁵⁾ sniedz ES un dalībvalstīm Eiropas vērtībās balstītus norādījumus par to, kā pielāgoties digitālajai pārveidei. Konkrēti princips “solidaritāte un iekļaušana” pievēršas tehnoloģijām, kam būtu nevis jāšķir, bet gan jāvieno cilvēki, un uzsver, ka ikvienam vajadzētu būt piekļuvei internetam, digitālajām prasmēm, digitālajiem publiskajiem pakalpojumiem un taisnīgiem darba nosacījumiem.

Ierosinātā Eiropas veselības datu telpas regula (EVDT)⁽¹⁶⁾ ļaus fiziskām personām kontrolēt un pārsūtīt elektroniskos veselības datus par sevi, un vienlaikus nodrošinās stingru privātuma standartu ievērošanu, ko garantēs juridiski, organizatoriski un tehniski pasākumi.

⁽¹²⁾ Eiropas Komisija (2021), Nodarbinātības, sociālo lietu un iekļautības ģenerāldirektorāts, *Union of equality: strategy for the rights of persons with disabilities 2021-2030*, Publikāciju birojs, 2021, <https://data.europa.eu/doi/10.2767/31633>

⁽¹³⁾ Eiropas Komisija (2022), *Eiropas aprūpes stratēģija aprūpētājiem un aprūpējamajiem*, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lv/ip_22_5169

⁽¹⁴⁾ COM(2021) 118 final.

⁽¹⁵⁾ COM(2022) 27 final.

⁽¹⁶⁾ COM(2022) 197 final.

3. NOVĒRTĒJUMA MĒRĶI UN METODIKA

Galīgajā novērtējumā ir aplūkoti septiņi *AAL2* programmas īstenošanas gadi jeb laikposms no 2014. gada jūnija līdz 2021. gada jūnijam, novērtēšanai izmantojot piecus kritērijus saskaņā ar Komisijas norādījumiem par labāku regulējumu⁽¹⁷⁾ un vēl divus īpaši partnerībām piemērojamus papildu kritērijus par partnerības “papildināmību” un “pārredzamību un atklātumu”.

Novērtējuma metodika tika izstrādāta, balstoties uz dažādām analīzes metodēm un datu avotiem. Novērtējuma pamatā ir ārējs pētījums⁽¹⁸⁾, kurš ietver divas gadījuma analīzes un kurā ir izmantoti apjomīgi pierādījumi, ko (Komisija ar ārēju ekspertu atbalstu) ieguva iepriekšējos pētījumos, piemēram, sākotnējos novērtējumos, ietekmes novērtējumos, pašnovērtējuma ziņojumos, ikgadējās pārskatīšanās, un kas tika ņemti no citiem ziņojumiem. Novērtējums ietver arī statistikas datus par *AAL2* programmu un 2021. gadā veiktu programmas ietekmes pētījumu⁽¹⁹⁾, ko iesniedza īpašā īstenošanas struktūra (*CMU*), kas pārvalda programmu. Kvantitatīvos konstatējumus papildināja informācija par kvalitāti, ko ieguva aptuveni 30 intervijās ar programmas dalībniekiem un plašāku loku ieinteresēto personu. Ārējā pētījuma secinājumi ir pamatoti un balstās uz labu izpratni par sarežģītajiem aspektiem, kas ir raksturīgi *AAL2* programmai izmantotajam netiešās pārvaldības modelim, ko izmanto “LESD 185. partnerībām” ar dalībvalstīm.

Ierobežojumi un ticamība

Statistikas datus nodrošināja *CMU*, kas ir augsta līmeņa profesionāla organizācija un izmanto ļoti visaptverošus procesus un procedūras, tāpēc pieejamo datu kopu ticamības līmeni uzskata par augstu.

Dati par *AAL2* programmas ilgtermiņa ietekmi vēl nav pieejami. Aptuveni 40 % projektu vēl turpinās⁽²⁰⁾. Tāpēc ietekmes novērtējuma un dažu lietderības kritēriju pamatā bija galvenokārt programmas ietekmes pētījums⁽²¹⁾, kurā tika aplūkota salīdzinoši neliela izlase, proti, 38 *AAL2* projekti, kas bija pabeigti līdz 2019. gada decembrim, un intervēti iesaistītie *AAL2* atbalsta saņēmēji.

Novērtējumā ir ņemti vērā apsekojumu konstatējumiem raksturīgie ierobežojumi:

- saņemtās atbildes atspoguļo attiecīgo ieinteresēto personu izlases viedokli, nevis visu to iedzīvotāju viedokli, kas ir ieinteresēti šajā jautājumā;
- ieinteresēto personu viedokļi ataino drīzāk individuālu, nevis vispārēju skatījumu.

⁽¹⁷⁾ Norādījumos par labāku regulējumu ir noteikti principi, ko Eiropas Komisija ievēro, gatavojot jaunas iniciatīvas un priekšlikumus un pārvaldot un [novērtējot](#) esošos tiesību aktus.

⁽¹⁸⁾ Sk. 2. un 3. zemsvītras piezīmi.

⁽¹⁹⁾ *Idea Consult, Third edition of the AAL programme impact assessment*, galīgais kopsavilkuma ziņojums, 2021. gada decembris, Brisele.

⁽²⁰⁾ *AAL2* programmas 151 projekta statuss 2021. gada beigās: 78 projekti ir pabeigti; 59 projekti turpinās; pēdējos projektus ir paredzēts pabeigt 2025. gada vidū.

⁽²¹⁾ Sk. 19. zemsvītras piezīmi.

Visi intervējamie bija profesionāļi ar plašu pieredzi un ļoti labi pārzināja programmu. Tāpēc tiek uzskatīts, ka iegūtā pierādījumu bāze ticami atspoguļo *AAL* kopienas uzskatus un viedokļus.

Ņemot vērā iepriekš minēto, var uzskatīt, ka šis novērtējums ir veikts, balstoties uz labākajiem pieejamajiem datiem. Visos gadījumos, kad trūka ticamu kvantitatīvu datu, šo trūkumu atsvēra ar kvalitāti saistīti dati un apsvērumi, tādējādi iespēju robežās mazinot minēto ierobežojumu ietekmi.

4. GALĪGĀ NOVĒRTĒJUMA KONSTATĒJUMI UN IETEIKUMI

Galīgā novērtējuma ziņojums apstiprina *AAL2* programmas augsto pievienoto vērtību un nozīmīgos sasniegumus, un tajā ir izdarīti šādi secinājumi:

- aktīvām un veselīgām vecumdienām paredzēto digitālo risinājumu jomā programma joprojām ir unikāla un ļoti aktuāla, un tai piemīt ES pievienotā vērtība un papildināmība;
- *AAL2* atbalsta saņēmēju loks ir ļoti atbilstošs, un tajā ietilpst arī MVU un galalietotāju organizācijas, kuras parasti nepiedalās pamatprogrammā “Apvārsnis 2020”;
- pateicoties elastīgām īstenošanas metodēm un prasmīgai vadībai, ko nodrošina īpašā īstenošanas struktūra/Centrālā pārvaldības nodaļa, programma tiek labi pārvaldīta;
- programma ir guvusi labus panākumus izvirzīto mērķu sasniegšanā, bet inovatīvu risinājumu ātru ieviešanu joprojām apgrūtina tirgus sarežģītība.

Novērtējumā ir uzsvērti daži nozīmīgākie sasniegumi un sākotnējie rezultāti, kas ir daudzsološi un sniedz priekšstatu par kopējo ietekmi:

- kopumā *AAL2* programmā tika finansēts pavisam 151 kopdarbības projekts (piedaloties vismaz trim partneriem no dažādām valstīm);
- *AAL2* sniedza atbalstu 705 atbalsta saņēmējiem, un kopējais dalībnieku skaits⁽²²⁾ bija 1078, tajā skaitā:
 - 40,3 % bija MVU;
 - 26,8 % bija universitātes un pētniecības institūti;
 - 26,3 % bija galalietotāju organizācijas; galalietotāju organizāciju dalība būtiski pieauga *AAL2* programmas īstenošanas gaitā;

⁽²²⁾ “Kopējais dalībnieku skaits” ir atbalsta saņēmēju skaits visos projektos kopā, ko iegūst, summējot katra atsevišķā projekta atbalsta saņēmēju skaitu, līdz ar to tie, kuri piedalījās vairākos projektos, ir uzskaitīti vairākkārt.

- kopējie ieguldījumi *AAL2* programmā bija 308 miljoni EUR; Eiropas Komisijas saistības bija 108,6 miljoni EUR⁽²³⁾, ko papildināja iesaistīto valstu saistības vairāk nekā 121,5 miljonu EUR apmērā un programmas dalībnieku nodrošinātais līdzfinansējums vairāk nekā 77,7 miljonu EUR apmērā.
- *AAL2* Eiropas vadošās pētniecības struktūras saved kopā ar MVU un galalietotāju organizācijām, kuras parasti nepiedalās pamatprogrammā “Apvārsnis 2020”;
- aptuveni 22 % no universitātēm un augstākās izglītības iestādēm, kas piedalās *AAL2* programmā, ir starp 1 % aktīvāko pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” dalībnieku; 45,4 % ir starp 10 % aktīvāko dalībnieku. Tas norāda, kāda veida pētniecības struktūras piedalās *AAL2* programmā;
- līdztekus citām pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” daļām *AAL2* programma ir būtiski dažādojusi pamatprogrammā iesaistīto dalībnieku loku: 56,2 % *AAL2* dalībnieku nav piedalījušies nevienā “Apvārsnis 2020” projektā (izņemot *AAL2*); starp MVU šis rādītājs ir 62,8 %;
- budžeta izpildes līmenis palielinājās par 18,8 procentpunktiem salīdzinājumā ar iepriekšējo programmu, ko izdevās panākt, mainot projekta konfigurāciju un veicot citus optimizācijas pasākumus;
- no aplūkotajiem 38 projektiem, kas bija pabeigti līdz 2019. gada beigām, 23 projektu gadījumā (61 %) tirgū tika ieviests vismaz viens risinājums. Tie bija digitāli risinājumi pilnvērtīgu vecumdienu atbalstam dažādās jomās, tajā skaitā šādās: drošība un drošums; brīvā laika pavadīšana un kultūra; darbs un apmācība; dzīvesprieks un spējas; ceļošana un transports;
- *AAL2* forumos, kas tika rīkoti, lai veicinātu transnacionālu sadarbību, savstarpējos kontaktus un ideju apmaiņu, piedalījās vairāk nekā 4800 cilvēku;
- pavisam 65 projekti piedalījās *AAL2* uzņēmējdarbības atbalsta darbības pasākumos, lai uzlabotu savas prasmes risinājuma ieviešanā tirgū. Atbalsta saņēmēji arī ziņoja, ka to zināšanas par lietotāju vajadzībām ir ievērojami uzlabojušās.

4.1. Vispārīgas piezīmes

Komisija atzinīgi vērtē galīgo novērtējuma ziņojumu, kura pamatā ir objektīvi dati un pierādījumi. Ieteikumu un gūto atziņu pamatā ir laba izpratne par sarežģītajiem aspektiem, kas ir raksturīgi netiešās pārvaldības modelim, ko izmanto “LESD 185. panta partnerībām” ar dalībvalstīm.

⁽²³⁾ Juridiskie pamati nosaka, ka maksimālais aplēstais ES ieguldījums ir 175 miljoni EUR un ka ES ikgadējās finanšu saistības attiecībā uz *AAL2* programmu nedrīkst pārsniegt iesaistīto valstu ikgadējās finanšu saistības. Programmas pārvaldība, atbalsta darbības un uzaicinājumi iesniegt projektus ir iekļauti Eiropas Komisijas budžetā; no iesaistīto valstu un atbalsta saņēmēju budžetiem finansē vienīgi uzaicinājumus iesniegt projektus.

Komisija atzinīgi vērtē secinājumu, ka nozīmīgākās no starpposma novērtējumā⁽²⁴⁾ paustajām bažām nav piepildījušās. Starpposma novērtējumā konstatētās negatīvās tendences, jo īpaši programmā aktīvi iesaistīto valstu skaita sarukums un ar to saistītā budžeta saistību samazināšanās, neturpinājās, un *AAL2* programmas īstenošanas cikla otrajā pusē tika novērota pretēja tendence, kas nodrošināja programmas ilgtspēju, dalībnieku skaitam saglabājoties stabilam visā plānošanas periodā.

Savukārt bažas par nepietiekamu stratēģisku vadību *AALA* kļiedēja plaša *CMU* restrukturizācija, ko veica saskaņā ar starpposma novērtējumā iekļautajiem ieteikumiem. Tās rezultātā uzlabojās stratēģiskās spējas, un *AAL2* programmas darbības termiņa otrajā pusē tās vadība bija proaktīva, atsaucīga un enerģiska. Attiecīgi programmu izdevās ātri pielāgot jaunām atziņām un prasībām, ieviešot būtiskus operatīvus uzlabojumus, kas ļāva tai saglabāt aktualitāti.

Komisija atzīst programmas nozīmīgo ieguldījumu šajā jomā, radot un izmantojot daudz iespēju veicināt aktīvas un veselīgas vecumdienas ar digitālās inovācijas palīdzību. Programma aktīvi sekmēja pozitīva priekšstata veidošanu par vecumdienām un nodrošināja neitrālo zonu, savedot kopā ieinteresēto personu grupas, starp kurām iepriekš nenotika nekāda mijiedarbība, vai arī tā bija minimāla.

Neskatoties uz tirgus sarežģītību un sadrumstalotību, *AAL2* panāca pozitīvu tendenci tirgū ieviesto risinājumu skaita ziņā un veicināja sociālo inovāciju. Tā arī sekmīgi piesaistīja programmas prioritārās mērķgrupas, t. i., MVU (40,3 %) un galalietotāju organizācijas (26,3 %), kuras parasti nepiedalās ES finansētās pētniecības un inovācijas programmās.

4.2. Ieteikumi un gūtās atziņas

Komisija pilnībā piekrīt novērtējuma ziņojuma secinājumam, ka turpmākajā Eiropas rīcībā attiecībā uz digitālo inovāciju aktīvai un veselīgai dzīvei jāizmanto plašāka pieeja sistēmas pārveidei. Ir nepieciešama holistiska pieeja, iesaistot visas ieinteresētās personas no publiskā un privātā sektora, tajā skaitā no visiem attiecīgajiem valdības līmeņiem, kuri atbild par veselības un aprūpes sistēmu ilgtspēju un pārveidi.

Komisija jau izmantoja šādu holistisku pieeju pētniecības un inovācijas pamatprogrammā “Apvārsnis Eiropa” un, konkrētāk, uzaicinājumā veidot Eiropas partnerību veselības un aprūpes sistēmu pārveidei⁽²⁵⁾. Šīs līdzfinansēšanas darbības rezultātā tiks izveidota pētniecības un inovācijas partnerība veselības un aprūpes sistēmu pārveidei, kas piedāvā unikālu stratēģisku iespēju savest kopā ieinteresētās personas (arī reģionālās ekosistēmas), radīt sinerģiju, saskaņot pētniecības un inovācijas darbības un veicināt veselības un aprūpes pakalpojumu digitalizāciju, izmantojot zināšanās un pierādījumos balstītus inovatīvus risinājumus.

Tā stimulēs inovāciju pakalpojumu, politikas un organizatoriskajā jomā, kā arī biomedicīnas un tehnoloģisko inovāciju integrāciju Eiropas iedzīvotāju un Eiropas rūpniecības labā. Līdzfinansētajai partnerībai būs jāizmanto zināšanas, kas iegūtas,

⁽²⁴⁾ Eiropas Komisija (2017), *Interim Evaluation of the Active & Assisted Living Programme*, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga.

⁽²⁵⁾ [HORIZON-HLTH-2022-CARE-10-01](#)

īstenojot pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” iniciatīvas, piemēram, *AAL* programmu. Tas atbilst novērtējuma ziņojuma ieteikumam turpmākās darbības izstrādāt, ņemot vērā mērķus, kurus ir apņēmusies sasniegt *AAL2* izveidotā ieinteresēto personu kopiena, ko vieno vēlme veicināt aktīvu un veselīgu dzīvi.

Komisija atzīst, ka “atbalsta darbības” ir efektīvi un izmaksu ziņā lietderīgi papildinājušas transnacionālajiem uzaicinājumiem piešķirto finansējumu un stiprinājušas partnerības spēju sasniegt tās mērķus. Komisija atbalstīs šādas pieejas izmantošanu arī turpmākajās partnerības un sadarbības struktūrās.

Ir svarīgi turpmākajos politikas pasākumos apvienot tehnoloģisko un sociālo inovāciju, nevis risināt katru no šiem aspektiem atsevišķi. Tiem būtu arī jāveicina aktīva un veselīga dzīve un jāpalīdz cilvēkiem un sabiedrībai pilnā mērā izmantot digitālo risinājumu potenciālu pilnvērtīgu vecumdienu nodrošināšanai.

2022. gada septembrī publicētajā Eiropas Aprūpes stratēģijā⁽²⁶⁾ ir atzīts, ka pieejamu digitālu risinājumu ieviešana aprūpes pakalpojumu sniegšanā ir nozīmīga visu veidu aprūpei, piemēram, aprūpei mājās, kopienā balstītai aprūpei un aprūpei iestādē. Ierosinātā EVDT regula veicina dažādu pakalpojumu sniedzēju nodrošināto elektronisko veselības datu sadarbības spēju un tādējādi sekmēs iekļaujošas veselības un aprūpes infrastruktūras izveidi. Turklāt, izstrādājot finansējuma programmas pašreizējai daudzgadu finanšu shēmai (DFS), Komisija pievērta īpašu uzmanību tam, lai radītu labvēlīgus apstākļus finansējuma apvienošanai un programmu sinerģijas stimulēšanai.

Lai ES dalībvalstīs veicinātu reformas, kas palīdzētu valsts un reģionālajām pārvaldes iestādēm apsvērt, izstrādāt un īstenot stratēģijas veselības aprūpes, sociālās aprūpes un ilgtermiņa aprūpes integrēšanai, tajā skaitā izmantojot integrētākus digitālos risinājumus, Komisija ir publicējusi arī personcentrētas integrētas aprūpes atbalsta pamatinstrumentu⁽²⁷⁾ (2022. gada maijs).

Komisija piekrīt, ka ir jāizstrādā stratēģijas inovāciju ieviešanai un izvēršanai turpmākajos pasākumos veselības un aprūpes sistēmu digitālās pārveides atbalstam un labāk jāiepazīstas ar faktisko situāciju.

Komisija ir sākusi izstrādāt daudznozaru pieeju liela mēroga izmēģinājumu un platformas projektu atbalstam pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” programmu kopā “Eiropas nozaru digitalizācija — liela mēroga izmēģinājumi aktīvai un veselīgai dzīvei” (*DEI Healthy Living*)⁽²⁸⁾. Atbalstot nākamās paaudzes digitālo platformu ieviešanu, *DEI Healthy Living* darbojas četros virzienos: platformu izstrāde, datos balstīta uzņēmējdarbības ekosistēma, references arhitektūru liela mēroga izmēģinājumi un standartizācija.

Turklāt jaunā programma “Digitālā Eiropa” (*DIGITAL*) ierosina virkni pasākumu jaunu risinājumu ieviešanas un izvēršanas atbalstam, finansējot pasākumus, kas paātrinās digitālo tehnoloģiju ieviešanu un izmantošanu labākajā veidā, arī veselības un aprūpes sektorā, šajā nolūkā piedāvājot testēšanas un eksperimentēšanas kompleksus (*TEF*) un

⁽²⁶⁾ Sk. 13. zemspītras piezīmi.

⁽²⁷⁾ https://ec.europa.eu/reform-support/towards-person-centred-integrated-care_en

⁽²⁸⁾ <https://www.opendei.eu/> un <https://www.opendei.eu/healthcare-sector/>

Eiropas digitālās inovācijas centrus (*EDIH*) un aptverot visu vērtības ķēdi gan no piegādes ķēdes, gan no pieprasījuma puses skatpunkta. Pakalpojumu inovācijas, uzņēmējdarbības inovācijas un digitālās inovācijas apvienošana būs būtiska, lai panāktu paradigmas maiņu un palielinātu profilaksei un veselīgai dzīvei veltīto uzmanību un ieguldījumus nolūkā sniegt cilvēkiem pilnvērtīgas iespējas rūpēties par savu veselību un pieņemt apzinātus lēmumus par savu veselību.

Padome ir pieņēmusi vairākus ieteikumus, kuros tā mudina ieviest un izvērst inovācijas ar mērķi uzlabot novecojošās sabiedrības veselību un aprūpi dalībvalstīs.

2020. gada oktobrī Padome pieņēma [secinājumus “Vecāka gadagājuma cilvēku cilvēciskās, līdzdalība un labbūtība digitalizācijas laikmetā”](#)⁽²⁹⁾, kuros aicināja dalībvalstis sekmēt aktīvas un veselīgas vecumdienas, izmantojot arī digitālo tehnoloģiju pozitīvo ietekmi uz sabiedriskajiem pakalpojumiem. Tā arī aicināja Komisiju turpināt atbalstīt dalībvalstu pasākumus digitalizācijā, kā arī nodrošināt vecāka gadagājuma cilvēkiem pilnvērtīgas iespējas izmantot digitālās tehnoloģijas, lai tie varētu paši labāk uzraudzīt savu veselības stāvokli.

Turklāt [Padomes secinājumi “Demogrāfiskās problēmas: skatījums uz nākotni”](#)⁽³⁰⁾ aicina dalībvalstis risināt demogrāfiskās problēmas un izpētīt, kā kā digitalizāciju un labjutības tehnoloģijas labāk integrēt aprūpes pakalpojumos, lai uzlabotu pakalpojumu pieejamību un sniegšanu.

2021. gadā tika pieņemti [Padomes secinājumi par novecošanas jautājumu integrēšanu publiskās politikas jomās](#)⁽³¹⁾, savukārt 2022. gada septembrī pieņemtais [Padomes ieteikums par piekļuvi cenas ziņā pieejamai un kvalitatīvai ilgtermiņa aprūpei](#)⁽³²⁾ rosina dalībvalstis ieviest pieejamas inovatīvas tehnoloģijas un digitālos risinājumus aprūpes pakalpojumu nodrošināšanai, tajā skaitā neatkarīgas dzīves atbalstam.

Turklāt stratēģiskas digitālās pētniecības un inovācijas prioritārās jomas ir iekļautas dažādās pētniecības un inovācijas pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa”(2021.–2027. gadam) tematiskajās kopās, piemēram, 1. kopā “Veselība”, kas paredz plašu atbalstu digitālajām tehnoloģijām.

Būtu jānodrošina, lai digitālās tehnoloģijas sniegtu vecāka gadagājuma cilvēkiem pilnvērtīgas iespējas un lai tie varētu uz tām paļauties, un tie būtu jāmudina izmantot šīs tehnoloģijas pilnvērtīgai dzīvei vecumdienās. Komisija turpinās atbalstīt platformu “[Aktīva un veselīga dzīve digitālā pasaulē](#)”⁽³³⁾ un augošo senioru ekonomiku, šim nolūkam izmantojot pētniecības un inovācijas pasākumus, rīcībpolitikas virzienus un partnerības, ekosistēmu un kopienas veidošanas atbalstu, kā arī Eiropas Aprūpes stratēģiju un tehniskā atbalsta pamatinstrumentu integrētai aprūpei un rūpējoties, lai šie pasākumi sniegtu labumu Eiropas novecojošajai sabiedrībai.

⁽²⁹⁾ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11717-2020-REV-2/lv/pdf>

⁽³⁰⁾ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8668-2020-INIT/lv/pdf>

⁽³¹⁾ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6976-2021-INIT/lv/pdf>

⁽³²⁾ COM(2022) 441 final.

⁽³³⁾ <https://futurium.ec.europa.eu/en/active-and-healthy-living-digital-world>

5. SECINĀJUMI

Covid-19 pandēmija vienā acumirkļī mainīja Eiropu un pasauli. Tā skaidri parādīja digitālo pakalpojumu nozīmīgumu mūsu sabiedrībā un būtiski paātrināja to ieviešanu. Tas ilgstoši ietekmēs mūsu dzīvi un darbu, jo digitālās tehnoloģijas ir visur.

Pandēmija parādīja mums, cik cieši savā starpā ir saistīta veselība, labbūtība un sociālā iekļaušana un cik bieži tās pārklājas. Mums jāpārskata politika un prakses, rūpējoties par plašākiem sabiedrības slāņiem — gan tradicionālajām, gan jaunām ieinteresētajām personām — un nodrošinot atbalstu.

AAL2 programmas galīgais novērtējums parāda pozitīvo ietekmi, ko rada ES un iesaistīto valstu kopīgie pūliņi realizēt “senioru kursu”, risinot problēmu, ar ko Eiropa saskaras visos līmeņos, un mudina plašāku ekosistēmu vēl aktīvāk izmantot šīs “iniciatoru apvienības” enerģiju, lai veicinātu tehnoloģisko un sociālo inovāciju nolūkā nodrošināt Eiropā pilnvērtīgas vecumdienas.

Komisija uzskata, ka vislabāk inovatīvu digitālu veselības un aprūpes risinājumu ātru ieviešanu var nodrošināt kopīga rīcība ES līmenī, dalībvalstīm un reģioniem, arī pierobežas reģioniem, apmainoties ar pieredzi inovāciju ieviešanā, to ietekmes novērtēšanā un pārnesē. Vienlaikus ir skaidrs, ka nav tādas pieejas, kas derētu visam. Politikas veidošanā visos līmeņos jāņem vērā faktiskā situācija un attiecīgi jāpielāgojas reģionālajām atšķirībām. Lai panāktu trīskāršu ieguvumu, proti, lai ieguvēji būtu gan iedzīvotāji, gan veselības aprūpes sistēmas un tirgus dalībnieki, būtiska ir visu pušu aktīva iesaistīšanās.

Eiropas Parlaments un Padome tiek aicināti sniegt atzinumu par ziņojuma analīzi un ieteikumiem un atbalstīt turpmāku pasākumu īstenošanu attiecībā uz digitālo inovāciju aktīvām un veselīgām vecumdienām.